GEMEENTEBESCHRIJVING BELFELD

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Bodemgesteldheid

3. Grondgebruik

3.1 Agrarisch
3.2 Niet-agrarisch

4. Infrastructuur

4.1 Wegen
4.2 Waterlopen
4.3 Spoorlijnen en tramlijnen

5. De gemeente Belfeld, nederzettingen

6. Conclusie

Literatuurlijst

Kaartmateriaal

Gemeentebeschrijving Belfeld

1. Inleiding

1.1. Gemeente Belfeld
p.a. Hamarplein 4
5951 CD Belfeld
Provincie Limburg
Inventarisatiegebied Maasvallei
Aantal inwoners: 5.174 (01-07-1989)
Oppervlakte: 13,86 km2
Nederzettingen: Belfeld, Bolenberg, Geloo

1.2. De gemeente Belfeld, deel uitmakend van het inventarisatiegebied Maasvallei, wordt aan de noordzijde begrensd door de gemeente Tegelen (inventarisatiegebied Maasvallei). In het zuiden door de gemeente Beesel (inventarisatiegebied Maasvallei), in het westen door de Maas. De oostelijke gemeentegrens van Belfeld valt samen met de rijksgrens tussen Nederland en de Bondsrepubliek Duitsland.
De gemeentegrenzen van Belfeld hebben tussen 1850 en 1940 geen wijzigingen ondergaan.

2. Bodemgesteldheid

2.1 De bodem van de gemeente Belfeld bestaat uit een strook diluviale klei langs de oostelijke Maasoever (het westen van de gemeente), uit enkele klei-afzettingen langs de overige waterlopen en voor het overige uit zandgrond. In oost-west richting is dit gebied iets meer dan drie kilometer breed, in noord-zuid richting ongeveer viereneenhalve kilometer lang.
Op het grondgebied van de gemeente Belfeld kan men vier typen bodemsoorten onderscheiden. Allereerst het rivierdalgebied in het westen. Hierin ligt het stroomgebied van de Maas en een smalle strook z.g. vlakkere opduikingen. Deze vorm van opduikingen komt enkel in het zuidwesten van de gemeente Belfeld voor.
Het rivierdalgebied wordt vervolgens geheel omsloten door hogere zandgronden. Binnen deze categorie is er nog een verdere onderverdeling aan te brengen. Naast het rivierdalgebied in het zuidwesten bevinden zich stuifzandachtige gronden langs de grens met de gemeente Beesel (inventarisatiegebied Maasvallei). Meer naar het noorden, langs de Maas, bestaan deze hogere zandgronden voor een groot deel uit oud-bouwlandgebied, verder naar het oosten opnieuw uit vlakkere stuifzandachtige gebieden.
Oostelijk van het rivierdalgebied en de hogere zandgronden bevinden zich de middellage en lagere zandgronden. Deze strook loopt tot in het zuidoosten door tot de rijksgrens met de Bondsrepubliek Duitsland. Het overgrote deel wordt in beslag genomen door de middellage zandgronden. Zij liggen tegen de hogere zandgronden aan. Verder oostelijk bevinden zich de lagere zandgronden, onderverdeeld in middellage zandgronden, slenken, laagtes en vlakkere opduikingen.
In het noordoostelijk gebied van de gemeente Belfeld tenslotte zijn de uitlopers van de in de Ijstijd gevormde hoge Maasterrassen, de z.g. plateaugebieden, te vinden. Steilere hellingen en droogdalen vormen de overgang naar het hoge vlakke plateaugebied.
Het gehele plateau heeft het predikaat zeer waardevolle natuurwaarden, evenals de zuidwestelijke vlakkere opduikingen in het rivierdal en de daarnaast gelegen stuifzandheuvels. Verder wordt nog een gedeelte van de middellage en lagere zandgrondgebieden (b.v. de slenken) met een gedeelte van het oud-bouwlandgebied op hogere zandgrond als waardevol beschouwd.
Het grootste deel van het grondgebied van de gemeente Belfeld ligt tussen de 23 en ruim 47 m +NAP.

Alleen de Maasoevers in het uiterste westen liggen lager, namelijk tussen de 14 en 23 m +NAP. Het wateroppervlak van de Maas wordt door een stuw kunstmatig op een peil van 14 m+ NAP gehouden.

3. Bodemgebruik

3.1 Agrarisch

De agrarische sector speelde van oudsher een belangrijke rol in de gemeente Belfeld. Maar in de periode 1850-1940 ontwikkelde zich de regio van de oostelijke Maasoever, waartoe ook de gemeente Belfeld behoort, van een regio met voornamelijk agrarische activiteiten tot een overwegend industrieel gebied met belangrijke land- en tuinbouw.
In het eerste kwart van de negentiende eeuw trof Tranchot een kleine, van de landbouw levende gemeente aan (387 inwoners in 1835). De kern van Belfeld bevond zich net als in de huidige situatie, in een lange, smalle strook akkerland langs de Maas die zich over de gehele westgrens van de gemeente uitstrekte. In het zuiden werd deze begrensd door de plek waar de Schelkensbeek uitmondde in de Maas, in het noorden door de drassige oevers van de Aalsbeek. Deze akkerlanden waren rond 1820 verdeeld in het Dekschip Veld en het Huisackerveld ten zuiden van Belfeld, plus het Oo-veld en de Ek-Camp in het noordelijk gedeelte.
Oostelijk van dit akkerland bevond zich een strook hoger gelegen heidegebied, waarin van noord naar zuid de Loerberg, de Bolenberg en de Hoeverheide lagen. Deze heide werd vooral in het westen incidenteel omgeven door akkergronden met fruitbomen. Naast dit heidegebied lag een strook akkerland die ten noorden van de zogeheten Loerberg het gebied tot aan de grens met de gemeente Tegelen besloeg. Het noordwestelijke gedeelte hiervan werd in 1820 het Loerveld genoemd, in het noordoosten bevond zich de kern Geloo. Direct oostelijk langs de heidestrook waren het Kleinhoeverveld, het Groothoeverveld en In de Nieuw Erf gelegen.
Het tot nu toe beschreven gebied was in het zuidwesten niet breder dan één kilometer en meer naar het noorden maximaal anderhalve kilometer. Het overgangsgebied naar de heide was omzoomd door weidegronden en ingericht met akkerlanden en fruitbomen. In het zuiden overheersten de akkerlanden met fruitbomen, oostelijk van de kern Geloo de weidegronden. De rest van het gemeentelijk grondgebied bestond in het eerste kwart van de negentiende eeuw grotendeels uit heide. Voor het overige lagen in het dal bij Maalbeek nog wat akkerlanden, fruitboomgaarden en een enkel weiland, in het Maalbekerbos boomgaarden en een aantal weilanden, in het zuidwesten naast de Hovenheide opnieuw enkele boomgaarden en weilanden. Het grote lager gelegen deel van de heide werd in het eerst kwart van de negentiende eeuw "Meerling-Broick" genoemd, het hooggelegen plateau "Loerheide".

Daarmee was de Belfeldse situatie karakteristiek voor het bodemgebruik op de oostelijke Maasoever in de negentiende eeuw: een beperkt areaal bouw- en weiland en grote stukken heide. Verdere ontginning werd belemmerd door de geringe mestproductie op de kleine arealen weidegrond.
In de periode tussen het eerste kwart van de negentiende eeuw en 1934 traden belangrijke veranderingen op in het grondgebruik. Vanaf 1870 begon men met de ontginning van het "Meerling-Broick", oftewel het Meelderbroek. Vanuit het Nieuw Erf legde men eerst de Nieuwe Dijk aan. Op de Kuyper-kaart van 1867 is deze ontwikkeling reeds te zien. De rechte Nieuwe Dijk (thans Maalbekerweg) doorkruiste de heide en liep naar Maalbeek, om daar in zuidelijke richting de grens met het plateaugebied te volgen. Halverwege het traject naar Maalbeek was een verbindingsroute naar Geloo gelegd. In 1934 liep deze weg even voorbij de Duitse grens dood.
In 1867 was het hoogste gedeelte van het plateaugebied ook al toegankelijk gemaakt door een tweetal rechte paden met korte verbindingsstukken. Deze rechte paden liepen evenwijdig aan de grens met de gemeente Tegelen. In het Maalbekerbos en oostelijk van de Hovenheide zijn dan eveneens rechte paden aanwezig. In dit laatste gebied was in 1934 weer een deel van die paden verdwenen. Maar in het algemeen kwamen er tussen 1867 en 1934 alleen maar verbindingswegen bij. Het oostelijk gedeelte van de gemeente Belfeld kreeg de aanblik van een in grote onregelmatig bemeten kavels verdeeld Meelderbroek, met een gekanaliseerde afwatering van de oude Soers- en Molenbeek. Het plateaugebied was geheel met naaldhout beplant en opengelegd d.m.v. rechte paden. Alleen in het steile overgangsgebied tussen heide en plateau was de woeste heide onaangetast gebleven.
Het Meelderbroek bestond in 1934 grotendeels uit akker- en weidegronden, verdeeld in relatief grote percelen. In het centrum had zich een grote boomkwekerij gevestigd. Langs de grens met het plateau lagen percelen met zowel naald-, loof- als gemengde houtbeplanting. In het oostelijke gedeelte overwogen de weilanden, meer naar het westen was de oppervlakte akkerland groter.
Het westelijke deel van de gemeente Belfeld met haar oude, kleine percelen was slechts in geringe mate veranderd. Op voormalige bouwgronden in de uiterwaarden van de Maas lagen in 1934 enkele percelen weideland.

Het huidige bodemgebruik van de gemeente Belfeld is in vergelijking met de situatie van 1934 nog goed herkenbaar. In de vlakkere opduikingen van het smalle, westelijke rivierdal treft men velden, deels met en deels zonder randbebouwing aan. Op de zuidelijke stuifzandheuvels wortelt een loofbos.

In het dal van de Schelkensbeek, een broekbos.
De rest van het rivierdal bestaat grotendeels uit oud-bouwlandgebied voorzien van velden met randbebouwing (in het zuid- en noordwesten). Het oude gedeelte van de gemeentekern ligt ook op dit oude bouwland, het nieuwe deel op de vlakkere stuifzandachtige gebieden die verder met kleinschalige landbouwgebieden zijn ingericht.
Onmiddellijk tegen de kern aan zijn intensieve land- en tuinbouwgebieden op middellage zandgrond gesitueerd. De daarvan oostelijk gelegen lagere zandgronden zijn onder te verdelen in middellage zandgebieden (herkenbaar aan hun grootschalige landbouw), slenken en laagtes (met nattere weilanden langs de Aalsbeek en het oude dal van de Molenbeek), en vlakkere opduikingen (kampengebied).
Het noordoosten behoort tot het z.g. plateaugebied. De overgang tussen de lagere zandgronden en het plateaugebied bestaat uit hellingen met naaldhout en droogdalen. Op het vlakkere hoge plateaugebied bevinden zich naaldbossen, een gedeelte braakliggend gebied en zelfs een broekbos in het dal van de Maalbeek.

3.2. Niet-agrarisch

Industrie

Gedurende de periode 1850-1940 ontwikkelde de gemeente Belfeld zich in de schaduw van de gemeente Tegelen tot een gebied met verschillende takken van nijverheid en tot een van de centra van de Nederlandse kleiwarenindustrie. De onmiddellijke nabijheid van de hoogwaardige Tegelse klei en de goede transportmogelijkheden via water- en spoorwegen waren daartoe belangrijke stimulansen.
In het tijdvak 1866-1900 werd de Belfeldse kleiwarenindustrie van de grond af opgebouwd tot een totaal van twaalf bedrijven. Hiertoe behoorden o.a.de rond 1892 opgerichte en thans nog in bedrijf zijnde dakpannenfabriek van Janssen-Dings Kleiproducten NV, de vanaf 1909 als NV actieve Nederlandse Gresbuizenindustrie en de stoomdakpannen en buizenfabriek Houben & Steegh met ringoven uit 1895.
De stijgende vraag naar dakpannen en gresbuizen op de binnenlandse en Duitse markt plus de export naar Nederlands-Indië maakten de hoge vlucht van deze industrietak in Belfeld mogelijk. Tussen 1900 en 1919 liep het aantal bedrijven terug tot zeven, als gevolg van schaalvergroting. In 1914 waren er van de zeven resterende kleiwarenfabrieken vier voorzien van stoomtuigen ter aandrijving van walsen, persen en kringtransporteur.
Deze industrietak telde in 1909 150 werkzame personen.

Verdere vormen van industriële activiteit te Belfeld waren de in 1891 gestichte chicoreifabriek van L.G. Thomassen en de omstreeks 1900 opgerichte steenhouwerij Aug. Latiers.

Delfstoffen

In de periode van 3-1-1911 tot 11-9-1911 werd er door de Rijksopsporingsdienst in Belfeld naar de aanwezigheid van steenkolen gezocht. Op een diepte van 670 m hadden de proefboringen succes. Tot exploitatie van deze steenkoollagen is het echter nooit gekomen.

4. Infrastructuur

4.1 Het wegennet van de gemeente Belfeld was in het eerste kwart van de negentiende eeuw weinig ontwikkeld. De weg van Roermond naar Venlo op de oostelijke Maasoever was de voornaamste verbinding op Belfelds grondgebied. Dit traject werd tussen 1843 en 1846 van groot belang, omdat na de Belgische afscheiding de in 1812 aangelegde Napoleonsweg Venlo-Maaseik-Maastricht deels op Belgisch gebied kwam te liggen. In de genoemde periode werd de route op de oostelijke Maasoever met kiezel verhard. Voor het overige trof men in Belfeld in de eerste helft van de negentiende eeuw slechts aarden banen aan. Vanuit de bebouwde kom van Belfeld waaierden deze banen in noordelijke, oostelijke en zuidelijke richting uit naar de achter de hoge zandgronden gelegen akkerlanden en schaarse weilanden. Langs de weg Roermond-Venlo liep er noordwaarts een traject naar de kern Geloo en het Tegelse Leemhorst. In Geloo bevonden zich weggetjes tussen de percelen akker-en weidegrond. Vanuit deze kern was ook het noordoostelijke plateaugebied bereikbaar en liep de voornaamste weg over de heide. Tussen Geloo en de "Loercapel" lagen ook een tweetal kleine verbindingen. Soortgelijke wegen liepen vanuit Belfeld oostelijk naar het Nieuw Erf, zuidoostelijk naar Bolenberg en het Groothoeverveld, zuidelijk naar het Kleinhoeverveld. Helemaal in het zuidoosten, even noordelijk van de gemeentegrens met Beesel, bevond zich langs de heiderand een pad met enkele aftakkingen naar Duits grondgebied. Via deze zuidelijke omweg was het eveneens mogelijk het noordoostelijk plateaugebied te bereiken. De heide bevond zich voor het overige in een woeste en onontgonnen toestand.

Omstreeks 1865 werd er te Belfeld op de verharde weg Roermond-Venlo tol geheven. Verder waren de eerste aanzetten van de naderende ontginning van het Meelderbroek al zichtbaar. De rechte Nieuwe Dijk verbond het Nieuw Erf met Maalbeek, op het beboste plateaugebied lagen rechte wegen met tussenverbindingen. De paadjes in het uiterste zuidoosten hadden nu de vorm van een recht traject. Oostelijk van de Hovenheide had zich in het daargelegen gebied met akkers en weiden een soortgelijke kleine verbetering van de infrastructuur voorgedaan.

In 1934 was het Meelderbroek volledig van aanblik veranderd. De heide had plaatsgemaakt voor bouw- en weiland. Overal waren er tussen de percelen rechte verbindingswegen zichtbaar. De paden op het plateaugebied waren eveneens uitgebreid.

In het steile overgangsgebied tussen het Meelderbroek en het plateau lagen met slechts geringe tussenruimte zeven nieuwe paden. Zij sloten aan op de oude weg langs de rand van het plateau.
De hoofdverbindingen vanuit Belfeld waren verhard: de rijksweg Roermond-Venlo, de weg naar Geloo en Leemhorst (gemeente Tegelen), de Nieuwe Dijk naar Nieuwerf (voorheen Nieuw Erf geheten) en Maalbeek. Verder waren verhard: de weg naar het voetveer op de Maas, de route van Maalbeek over het plateau naar Duitsland, een gedeelte van de z.g. Groenstraat (een weg vanuit Belfeld, zuidelijk en evenwijdig aan de Nieuwe Dijk), een stuk van de weg naar het spoorwegstation, een deel van de zuidelijke weg langs Groote en Kleine Hove, en incidenteel de route Bolenberg-Geloo.
Voor het overige had zich een beperkte verfijning van het reeds bestaande wegennet voorgedaan.

4.2 Waterlopen

De belangrijkste waterlopen van de gemeente Belfeld in de periode 1850-1940 zijn de Maas, de voormalige Soers- en Molenbeek, het nieuwe traject van de Gansbeek, de Aalsbeek en tenslotte de kleine Maalbeek.
De Maas vormt de westelijke begrenzing van de huidige gemeente Belfeld. In 1919 werd even ten noorden van de kern Belfeld, op de plaats waar zich tot dan toe een eiland bevond, een stuw met schutsluis in de Maas gelegd om deze rivier bevaarbaar te maken voor schepen met een laadvermogen tot 2000 ton. Deze stuw moet het waterpeil op een hoogte van 14 m +NAP houden. Op de topografische kaart van 1934 was ter hoogte van de kern Belfeld ook nog een voetveer op de Maas te zien.
De loop van zowel de Soers- als de Molenbeek veranderde tussen 1850 en 1940 volledig. Deze beken zijn niet meer als zodanig bekend of herkenbaar. Van der Maelen betitelde deze waterlopen in zijn Dictionnaire van 1835 nog als afwateringsbeken op de Maas. Op de Kuyperkaart van circa 1867 waren ze ook nog duidelijk aanwezig. De Soersbeek stroomde in het zuidelijke deel van het Meelderbroek, liep tussen de Groote en de Kleine Hove door en mondde uit in de Schelkensbeek, op Beesels grondgebied. De Molenbeek lag in het noordoosten en waterde af op de Aalsbeek (gemeente Tegelen). Zowel de Schelkensbeek als de Aalsbeek mondden uit in de Maas.
In 1867 waren de stroomgebieden van de Soersbeek en de Molenbeek al onderling verbonden door een sloot langs Bolenberg en Nieuwerf naar Geloo.
In 1934 was het hele Meelderbroek voorzien van kunstmatige waterlopen tussen de percelen akker- en weidegrond. In het zuidwesten werd dit water dan via de z.g. Gansbeek op de Schelkensbeek geloosd,

in het noordwesten is er op naoorlogs kaartmateriaal ook sprake van een Aalsbeek. Op het plateau bevindt zich ook nog de smalle Maalbeek.

De afwatering van de gemeente Belfeld geschiedt momenteel voornamelijk via de Aalsbeek.
De gemeente Belfeld behoort tot het Waterschap het Maasterras.

4.3 Spoorwegen en tramlijnen

In de gemeente Belfeld werd in 1865 een halteplaats gelegd aan de in dat jaar geopende spoorlijn Maastricht-Venlo. Het spoorwegtraject bevond zich vlak naast de rijksweg van 1843-1846. Deze verbinding was van groot belang voor de ontwikkeling van de Belfeldse kleiwarenindustrie. Nu is Belfeld geen halteplaats meer. De stationsgebouwen uit 1865 zijn intact gebleven en hebben momenteel een woonbestemming.

5. De gemeente Belfeld, nederzettingen

5.1. Kernen in de gemeente Belfeld

De gemeente Belfeld bevatte binnen de gemeentegrenzen van de periode 1850-1940 de kernen Belfeld, Bolenberg en Geloo.
Het inwonertal van de gemeente Belfeld maakte in de periode 1835-1940 een spectaculaire aanwas door vanwege de groei van de industrie en de aantrekkingskracht van de industriële infrastructuur. In 1835 telde Belfeld 387 inwoners en groeide naar 1342 zielen in 1914 (via 397 in 1840, 505 in 1869, 925 in 1903 en 1138 in 1909).
De kern Belfeld ontstond als nederzetting op de smalle oostelijke Maasoever, op de grens van het rivierdal en de hogere zandgronden. De nederzettingsstructuur in het tijdvak 1850-1940 had het karakter van lintbebouwing aan interlokale wegen langs de Maas. De Tranchotkaart toont de kern Belfeld in het begin van de negentiende eeuw.
De schaarse bebouwing (± 15 eenheden) bevond zich op de smalle oostelijke Maasoever tussen het z.g. Huysacker Veld en het Oo-Veld en werd doorsneden door de hoofdverbinding Roermond-Venlo. Volgens van der Maelen moesten zich tussen deze bebouwing een kerk en een school bevinden. Even ten zuiden daarvan lagen in het Huysacker Veld langs de hoofdweg twee panden, In de Rijd geheten.
De kern Bolenberg had in deze periode een bebouwing van ongeveer tien eenheden, midden tussen de akkers en de schaarse weilanden gelegen.
De kern Geloo had in het eerste kwart van de negentiende eeuw de meeste bebouwing, ongeveer 25 eenheden. Voor het overige was er ook nog verspreide bebouwing aanwezig.

5.2 De kern Belfeld

Tussen 1850 en 1940 onderging Belfeld een verdere invulling van de lineaire nederzettingsstructuur. De oude gemeentekern nam niet veel in oppervlakte toe, wel in de mate van bebouwing. Langs de oude uitvalswegen naar Geloo, Nieuwerf en Bolenberg was die ontwikkeling onmiskenbaar. Aan beide zijden van deze verbindingen is het bebouwingslint gestaag gegroeid.
De Belfeldse kleiwarenindustrie was te vinden in de onmiddellijke omgeving van de spoorlijn Roermond-Venlo, die midden door het oude heidegebied oostelijk van het rivierdal werd aangelegd. Met uitzondering van één pannenbakkerij in Geloo was een groot deel van de Belfeldse kleiwarenindustrie in 1934 geconcentreerd in of in de naaste omgeving van de kern Belfeld.

Langs de noordelijke route naar Geloo attendeert de topografische kaart van 1934 op de aanwezigheid van een aantal scholen. Het station werd even ten zuiden van de Belfeldse kern gebouwd, halverwege de weg naar Bolenberg. Daar bevond zich ook de pannenfabriek Houben & Steegh.

5.3. De kern Bolenberg

In vergelijking met de situatie van 1850 had zich in Bolenberg een verdere invulling van de lineaire nederzettingsstructuur voorgedaan, hoofdzakelijk in noordwestelijke richting, d.w.z. naar het station en de dakpannenfabriek Houben & Steegh toe. Om deze reden kwam de kern Bolenberg dichterbij de kern Belfeld te liggen.

5.4. De kern Geloo

Tussen 1850 en 1940 deed zich in de kern Geloo langs de weg Belfeld-Leemhorst (gemeente Tegelen) hetzelfde verschijnsel voor als in de overige twee kernen: een verdere uitbreiding van de lineaire nederzettingsstructuur. Het isolement van Geloo nam hierdoor aanzienlijk af. Ook op de oostelijke akkers van Geloo nam de bebouwing in omvang toe. Langs de verharde weg van Geloo naar de oude kapel in het westen (die sedert 1865 langs de spoorlijn ligt) was in 1934 een pannenbakkerij gevestigd.

5.5. Verspreide nederzettingen

De Kuyperkaart van 1867 gaf, afgezien van de eveneens op de Tranchotkaart voorkomende verspreide nederzettingen, ook het bestaan van de zg. "Hutten van Egypte" aan. Deze bevonden zich oostelijk van de Kleine Hoeve, op de grens met de gemeente Beesel. In 1934 waren daar op de topografische kaart nog maar een tweetal vestigingen te zien.
De overige verspreide nederzettingen lagen in 1934 verdeeld over het ontgonnen Meelderbroek en op het plateaugebied. Om met het laatste te beginnen, langs de noordgrens met de gemeente Tegelen en aan de weg van Maalbeek naar de rijksgrens met Duitsland waren een tweetal vestigingen aanwezig.
Aan de rand van het plateau, in Maalbeek, stond in 1934 een hoeve met de naam St. Arnoldus en waren er twee nederzettingen met een agrarische bestemming gekomen. Aan de Groenstraat nam de bebouwing eveneens toe, aan het onverharde deel lag in 1934 een aanzienlijke boomkwekerij en een nederzetting genaamd Mariahoef.
Verder nam de Groote Hove in omvang toe. Bij de Kleine Hove was er weinig veranderd.

Langs de zuidoostelijke grens met de gemeente Beesel bevonden zich op het grote weidegebied een tweetal nederzettingen met agrarische bestemming.

5.6 Nederzettingen na 1940

De grootste toename van de bebouwing in de gemeente Belfeld vond na 1945 plaats. De gemeente Belfeld had veel te lijden gehad van het oorlogsgeweld. In het westelijke deel van de gemeente met de bebouwingskern werden na 1945 zowel de bestaande infrastructuur als de bebouwing aanzienlijk verdicht, vooral oostelijk van de spoorlijn Maastricht-Venlo en langs de oude rijksweg.
De nieuwe provinciale weg Roermond-Venlo werd oostelijk van de bebouwingskern aangelegd en kruist nu de Groenstraat en de Nieuwe Dijk (thans de Maalbekerweg). In het Meelderbroek is het aantal nederzettingen beperkt gebleven. De aanwezigheid van de St. Leonardushoeve, de Wilhelminahoeve, een klooster en de toegenomen bebouwing langs de oude Groenstraat vormen daar de meest in het oog springende naoorlogse ontwikkelingen.
De gemeente Belfeld kan men tegenwoordig kenschetsen als een belangrijk industrieel gebied met aanzienlijke land-en tuinbouwgebieden.

6. Conclusies Gemeente Belfeld

6.1 Ter afronding van de inventarisatie van de gemeente Belfeld dienen de volgende opmerkingen te worden gemaakt.
Het geven van een stedebouwkundige typologie is gegeven de ontwikkelingen binnen de gemeente in het tijdvak 1850-1940 niet relevant.

De in de inventarisatie opgenomen panden bevinden zich in hoofdzaak in de kern Belfeld in de nabijheid van de spoorlijn Roermond-Venlo en de rijksweg Roermond-Venlo die de gemeente doorkruisen.

6.2 Langs de Julianastraat bestaat de bebouwing in hoofdzaak uit sober traditionele woningbouw uit het eerste kwart van de twintigste eeuw. Aan de Markt bevindt zich het vroegere raadhuis uit 1916 met een dubbelzijdige bordestrap en topgeveltje.
Langs de rijksweg bevinden zich enkele vrijstaande woonhuizen en villa's uit de jaren dertig.

Opmerkelijk is de aanwezigheid van de gebouwen van dakpannenfabriek Janssen-Dings vrijwel midden in de dorpskern. In de jaren dertig aan de rand van de toenmalige kern gebouwd, is dit complex thans geheel ingesloten door jongere bebouwing. Het complex heeft een beeldbepalende situering binnen de nieuwe kern van Belfeld. Direkt in het oog vallend is de hoge gemetselde muur die het terrein omgeeft. Aan deze muur zijn werkplaatsen vastgebouwd, alsmede enkele woningen die het bedrijf toebehoren. Fabrieks- en ovengebouwen en de schoorstenen bevinden zich in goede staat. Aan de Schoolstraat bevindt zich een complex arbeiderswoningen uit de jaren dertig gebouwd in opdracht van de firma Jansen-Dings.

Aan de Stationsstraat staat het voormalige stationsgebouw met enige bijgebouwen. Het oudste gedeelte dateert uit het laatste kwart van de negentiende eeuw.
Het stuwcomplex in de Maas is eveneens vermeldenswaard. Het werd rond 1923 gebouwd en geheel uit beton vervaardigd. Nieuw bij deze stuw was dat een gedeelte van het betonnen muurwerk onbekleed bleef. In deze tijd was deze bouwwijze wel in Amerika gebruikelijk, echter in Europa werd het beton nog met natuursteen of baksteen bekleed.

In het buitengebied van Belfeld bevinden zich evenals in de gemeente Beesel enkele ontginningsboerderijen. Opvallend is de Mariahoef waarin o.a. zwart- en witgeglazuurde baksteen is verwerkt. De Arnoldushoeve tenslotte is een voormalige kloosterboerderij en dateert uit 1915.

Literatuurlijst

1. Handboek der Geografie van Nederland, Deel VI, Zwolle 1959.

2. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg, Maasbree 1981.

3. Lijst der Nederlandse Gemeenten, 's-Gravenhage 1988.

4. G.C.P. Linssen, Verandering en verschuiving. Industriële ontwikkeling naar bedrijfstak in Midden- en Noord-Limburg 1839-1914, Tilburg 1969.

5. Ph. van der Maelen, Dictionnaire Géographique du Limbourg, Assen 1978.

6. J.F.R. Philips, J.C.G.M. Janssen, Th.J.A.H. Claessens, Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914, Assen 1965.

7. D. Damsma, J. de Meere, L. Noordegraaf (eds), Statistieken van de Nederlandse Nijverheid uit de eerste helft van de 19e eeuw, Supplement (RGP, dl. 168) Den Haag 1979.

8. P. Nijhof, Op Zoek naar ons industrieel verleden. Gids langs monumenten van bedrijf en techniek, dl. 2, Haarlem 1987.

9. J. Starmans, Inventarisatie Industriële Archeologie Limburg Onroerende Objecten, Maastricht 1988.

10. Streekplan Noord- en Midden-Limburg, 3 dln., S.L. 1982.

Kaartmateriaal

1. Tranchotkaart no. 33 Venlo
   1803-1830
   Schaal 1 : 25.000

2. Tranchotkaart no. 40 Brüggen
   1803-1820
   Schaal 1 : 25.000

3. J. Kuyper, Gemeente-atlas van Limburg, Maasbree 1981
   Gemeente Belfeld ca. 1867
   Schaal 1 : 37.500

4. Topografische kaart nr. 712 Venlo 1934
   Schaal 1 : 25.000

5. Topografische kaart nr. 728 Kessel 1934
   Schaal 1 : 25.000

6. Kaart provincie Limburg, regio Midden-Limburg, 1982
   Schaal 1 : 50.000

7. Grote Topografische Atlas, dl. 4 Zuid-Nederland,
   Groningen 1987, p. 103
   Schaal 1 : 50.000

Lijst van bij de gemeentebeschrijving gevoegde afbeeldingen

I De huidige gemeente Belfeld

II Tranchotkaart gemeente Belfeld

III De gemeente Belfeld rond 1867

IV De gemeente Belfeld in 1934

V De gemeente Belfeld in 1987

Geloo
Belfeld
Bolenberg
Meelderbroek

40 Briggen

4703

topographische Aufnahme rheinischer Gebiete durch französische Ingenieur-
geographen unter Oberst Tranchot 1803-1813 und durch preußische Offiziere
unter Generalmajor Frhr. v. Müffling 1816-1820 mit Ergänzungsblättern
1826-1828.

Die Originale befinden sich in der Staatsbibliothek in Marburg/Lahn
– Stiftung Preußischer Kulturbesitz –

Aus dem Originalmaßstab 1 : 20000 in den Maßstab 1 : 25000 reduziert.

Erklärung der Grenzsignaturen dieses Blattes:

Empire
Département
Arrondissement
Canton
Gerie
Commune
rechtlich eingetragene Grenze
zwischen den Niederlanden und Preußen
auf Grund des Vertrages von 1816

Reproduktion und Druck

33 Venlo
Aufgenommen etwa 1805
von französischen Ing. Geographen
Reduziert etwa 1816/18 von
Leutnant Schultze

Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde

XII - 2. Abteilung - Neue Folge

Reproduziert mit Unterstützung des Landschaftsverbandes Rheinland

Landeskundliche Durchmusterung durch H. Müller-Miny

Herausgegeben
Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen
1968

Längenmaßstab 1:25000 (4 cm der Karte = 1 km der Natur)

1000 500 0 500 1000 1500 2000 Meter
1000 500 0 500 1000 1500 2000 2500 Schritt

Kennzeichnung der Bodenbewachsung (Kulturarten) und Bodenbildung

Die Bodenbewachsung ist auf den handgezeichneten und kolorierten Originalblättern durch Farbenflächen wiedergegeben, deren Bedeutung auf einigen ... durch Buchstaben hervorgehoben ist. Bei der Durchmusterung der Karten wurden auf allen Blättern die unten erläuterten Buchstaben nachgetragen, ... vorhandenen der Originale gesetzt. Schwaches oder unsicheres Auftreten eingeklammerte Widersprüche zum umgrenzenden Kartenbild ... beziehen sich auf die Darstellung in den Originalkarten. In den Nachdrucken kommen durch die Reproduktion bedingte Farbverschiebungen vor.

Farben (in der Tonung verschieden)	hinzugesetzte Buchstaben	
weiß, vereinzelt auch mit Farbton für F oder Br	T	Ackerland [Terres labourables]
weiß, oft mit feinen Punkt- und Liniensignaturen		Garten [Jardins]
weiß, mit regelmäßigen schwarzen Punkten		Acker mit Obstbäumen (Obstäcker)
grün		hofnahe, eingezäunte Wiesen und Weiden (Pesche)
grün oder gelb, meist grün, mit regelm. schwarzen Punkten, stellenweise mit dem Buchstaben v		Baumgarten (Blumgerte) [Vergers] oder Obstwiesen und -weiden
blaßrot	V	Weinberge oder Weingarten (Wingerte) [Vignes]
grün oder gelb, meist grün, stellenweise auch blaugrün	P	Wiesen und Weiden [Prés], teilweise mit Obstbäumen
grün-gelb gefleckt oder grün-rosa gefleckt, vereinzelt auch weiß	F	Bruchland [Friches]
grün-gelb, stellenweise blaugrün-gelb gefleckt, vereinzelt auch weiß, grün oder gelb	Pst	Hutungen und sonstiges Weideland [Pâturages]

Farben (in der Tonung verschieden)	hinzugesetzte Buchstaben	
gelb	B	Wald, ungeglied...
gelb	Bhf	Hochwald [Bois...
gelb	Bt	Niederwald [Bois...

Schwarze Punkte oder Buschwerksignaturen in Wiesen ... Hutung, Bruchland, Buschwerk, Heide und Wald deuten ... oder Buschwerk an. Die Buchstaben s, p, c, h hinter dem ... B bedeuten sapin, pins (Fichten (Hottannen), Kiefern) ... hêtres (Buchen).

Das damals vorhandene Wald-, Schiffel- und Bottland ... Feldheide- und Feldwaldwirtschaft des Berglandes ... eindeutige topographische Bestimmung und kartographische ... der Bodenbewachsung. Die Brüche des Tieflandes erscheinen ... Hutungen oder Heiden.

	O	Wiesengebüsch ... aufen [Osiers]
blaue, waagerechte, unregelm. Striche (Wasserstriche)	M	Sumpf, Bruch, W... mit Buschgruppen [...
orange bis rot, braun mit oder ohne Punktierung		Überschwemmungs... Gruben in Sand, ... Ton, Mergel, Fels...
	S	Größere Sand- ... Kiesflächen [...

Es können auch Kombinationen einzelner Buchstaben ... Trennung der Kulturarten nicht gemacht werden, oder ...

PROVINCIE LIMBURG. GEMEENTE BELFELD.

Geteekend door J. Kuyper. Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

1353 Bunders. 500 Inwoners. gest. 925 c.

200 201 202 203 6° 05′ 204 205 206 207 208 209

Roth
Blerick
Hout-Blerick
VENLO
Tegelen
Belfeld
Nieuwert
Baarlo
Geloo
Kessel
Reuver
Beesel
Maasbree
Hout-Blerick
TEGELEN
Baarlo
Geloo
Belfeld
Kessel
Reuver
Beesel
Brachter Wald
Schäferstrauch
Meerlebroek
Bakheide
Brüggener Heide
Holter Heide
Holter Stall
Rinkesfort
Molenhurzen
Soetebeek
Zandberg
Lange Hout
Lerenwerk
Dubbrock
Selfaelt
Kesselsche Barren
Bosch
Dank
Oijen
Hout
Bolenberg
Broek
Meeldersbroek
Hoverveld
Veers
Kruisberg
Leeuwen
Haselt
Bussereind
Het Broek
Hadderheim
Ravens
Meerlebroek
Sint Leonardushoeve
Sint Antoniushoeve
Sint Amatshoeve
Sint Joseph hoeve
Sint Hubertushoeve
Sint Fabianushoeve
Sint Ludwigshoeve
Sint Franciscushoeve
Sint Hubertus Berg
Sint Franciscus Berg
Sint Ludwigs Berg
Begijnenberg
Kasteel Waterlo
Kasteel Tegelen
Kasteel Blerick
Kasteel Geloo
Kasteel Baarlo
Kasteel Hoverveld
Kasteel Meerlebroek
Kasteel Bakheide
Kasteel Holter Heide
Kasteel Holter Stall
Kasteel Rinkesfort
Kasteel Molenhurzen
Kasteel Soetebeek
Kasteel Zandberg
Kasteel Lange Hout
Kasteel Lerenwerk
Kasteel Dubbrock
Kasteel Selfaelt
Kasteel Kessel
Kasteel Bussereind
Kasteel Haselt
Kasteel Leeuwen
Kasteel Veers
Kasteel Kruisberg
Kasteel Oijen
Kasteel Hout
Kasteel Broek
Kasteel Bosch
Kasteel Dank
Kasteel Ravens
Kasteel Begijnenberg
Kasteel Bolenberg
Kasteel Meeldersbroek
Kasteel Hadderheim
Kasteel Het Broek
Kasteel Sint Joseph hoeve
Kasteel Sint Franciscushoeve
Kasteel Sint Ludwigshoeve
Kasteel Sint Hubertushoeve
Kasteel Sint Fabianushoeve
Kasteel Sint Antoniushoeve
Kasteel Sint Amatshoeve
Kasteel Sint Leonardushoeve
Kasteel Sint Hubertus Berg
Kasteel Sint Franciscus Berg
Kasteel Sint Ludwigs Berg
Kasteel Hoverveld
Kasteel Meerlebroek
Kasteel Bakheide
Kasteel Waterlo
Kasteel Geloo
Kasteel Baarlo
Kasteel Tegelen
Kasteel Blerick

COLOFON

De inventarisatie in de gemeente Belfeld
werd uitgevoerd in maart 1990.

Begeleidingscommissie:
Ir. P.A.M. Mertens (voorzitter)
Prof. Dr. J.C.G.M. Jansen
N.H.M. Tummers

Inventarisatiemedewerkers:
Drs. J.C.J.M. Starmans
Ir. P.J. Uiterwijk
Drs. H.G.J.M. Linssen
Ir. J. Boros
Drs. R.J. Theunissen
Drs. T.M.M.A. Oberndorff
Drs. J.L.P.B. Finaly

Administratieve ondersteuning en
geautomatiseerde verwerking gegevens:
M.A.A.A. Dessart
A.M. Saya
P.M.J. Hul-Stevens

Adres Monumenten Inventarisatie Project:
Provincie Limburg
Limburglaan 10
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Tel. no. : 043-897360